

VAREN-VARIA

mededelingenblad van de
club van varenvrienden.

kontaktadres: joop comijs, zaalboslaan 12, 6881 RH VELP (085-634416)

no.4 - oktober 1988

Ledenvergadering

Aangezien geen berichten van verhindering zijn binnengekomen, zullen wij onze eerste ledenvergadering houden op zaterdag 29 oktober om elf uur in de Kromhoutkazerne, Prins Hendriklaan 105 in Utrecht-Oost. Komt u met de trein, dan is dit adres te bereiken met buslijn 4 vanaf het station. Komt u met de auto, dan moet u de snelweg verlaten bij de afslag Utrecht-Oost. Wilt u een lunchpakket meebrengen? Voor koffie wordt gezorgd.

PROGRAMMA: a. kennismaking, mededelingen
b. lunch en bekijken van meegebracht materiaal
c. bespreking van onze plannen
kiezen van een bestuur
vaststelling kontributie
varen-varia

Het meebrengen van boeken, gedroogd materiaal, stekken e.d. zal zeer op prijs worden gesteld. De vergadering is uiterlijk 17 uur afgelopen. Gezien het belang van deze bijeenkomst voor onze verdere activiteiten, doe ik een dringend beroep op u allen, aanwezig te zijn.

j.c.

Aanvulling ledenlijst

A.AE.Schlüter, Hobbemakade 98-I, 1071 XS AMSTERDAM (020-711585)
Y.E.M.Delbecque, Stephensonstraat 10-I, 2561 XV DEN HAAG (070-631313)
mw.A.M.Hofman-van Es, Groningestraatweg 60, 8921 TR LEEUWARDEN (058-6625)
E.Timmermans, Merelstraat 29, 6601 BR WIJCHEN (08894-17134)

Financien

Helaas hebben nog niet alle leden hun bijdrage aan mij overgemaakt. Gezien de kosten, die ik voortdurend moet maken, heb ik voorlopig voldoende aan een totale bijdrage van elk lid van f.10,-. Ieder van u, die dit bedrag heeft overgemaakt, behoeft dus voorlopig niets meer te betalen. Heeft u f.5,- gestort, wilt u dan nog eens f.5,- storten op mijn giro 935068? Zoudt u dit met enige spoed willen doen? Veel dank!

Volledigheidshalve geef ik u het volgende overzicht van de financien:

a. periode mei-augustus: ontvangen f.20,-, uitgegeven f.70,25
b. maand september " " 75,- " " 46,80

Van het Kon.Tuinb.bedrijf Lemkes & Zonen b.v. te Alphen a.d.Rijn ontving ik f.100,- ter ondersteuning van onze activiteiten. Heel veel dank hiervoor!

j.c.

Mededelingen

1. Het adres van de British Pteridological Soc. is: A.M.Paul, Dep.of Botany, British Museum (Nat.Hist.) Cromwell Road, LONDON SW7 5BD.
2. In de tuin van het kantoorgebouw Algem.Burgel.Pensioenfonds te Heerle is een permanente expositie van 180 tuinvarensoorten. Deze werd ingericht door de fa.Lemkes, samen met de hovenier ter plaatse.
3. Op de Floriade Zoetermeer 1992 zal de fa.Lemkes een groot aantal tuinvarens presenteren.
4. Ik heb kontakt gezocht met de Ned.Orchideeënver., omdat zich onder hun leden waarschijnlijk varenliefhebbers bevinden.
5. Wim Oudshoorn heeft mij toegezegd, in zijn tijdschrift de aandacht op onze club te zullen vestigen.
6. Kontakten met hortussen hebben tot dusver geen resultaat gehad.
7. De botanische tuin van kasteel Elslo (bij Geleen) bezit een groot aantal varens.

Engelstalige boeken over varens

- Abbe, Elfriede. The Fern Herbar: Including the Ferns, the Horsetails, and the Club Mosses. LC 84-45439. (Illus.). 120p. 1985. 35.00x (ISBN 0-8014-1718-X). Cornell U Pr.
- Balla, J. I. The Diagnostic Process: Model for Clinical Teachers. (Illus.). 168p. 1985. 39.50 (ISBN 0-521-30213-7). Cambridge U Pr.
- Beddome, R. H. Ferns of Southern India. 1969. Repr. of 1873 ed. 43.00 (ISBN 0-934454-31-0). Lubrecht & Cramer.
- Handbook to the Ferns of British India Ceylon & Malay Peninsula. 1969. Repr. of 1883 ed. 16.00 (ISBN 0-934454-47-7). Lubrecht & Cramer.
- Handbook to the Ferns of British India, Ceylon & Malaysia: Peninsula with Supplement. 502p. 1977. 20.00 (ISBN 0-88065-054-0). Pub. by Messers Today & Tomorrows Printers & Publishers India. Scholarly Pubns.
- Benton, Allen H. Keys to Common Ferns of Western New York. (Marginal Media Bioguides Ser.: No. 1). (Illus.). 14p. 1975. pap. 1.00 (ISBN 0-942788-00-1). Marginal Med.
- Birdseye, Clarence & Birdseye, Eleanor G. Growing Woodland Plants. (Illus.). 1972. pap. 4.50 (ISBN 0-486-20661-0). Dover.
- Blandford, H. F. A List of the Ferns of Simla & North Western Himalaya. (Illus.). 22p. 1978. Repr. of 1885 ed. 2.00 (ISBN 0-88065-065-6). Pub. by Messers Today & Tomorrows Printers & Publishers India. Scholarly Pubns.
- Blatter, E. Ferns of Bombay. 1979. 15.00x (ISBN 0-89955-261-7). Pub. by Intl Bk Dist. Intl Spec Bk.
- Brown, D. F. A Monographic Study of the Fern Genus *Woodia*. (Illus.). 1964. 36.00x (ISBN 3-7682-5416-X). Lubrecht & Cramer.
- Brownlie, G. The Pteridophyte Flora of Fiji. (Beihefte - Zur Nova Hedwigia 55). 1977. lib. bdg. 110.00x (ISBN 3-7682-5455-0). Lubrecht & Cramer.
- Clarke, Charles B. A Review of the Ferns of Northern India: With an Index of the Species & 36 Plates. (Illus.). 1978. Repr. of 1880 ed. 62.50x (ISBN 0-89955-303-6). Pub. by Intl Bk Dist. Intl Spec Bk.
- Clifford, H. T. & Constantine, J. Ferns, Fern Allies & Conifers of Australia. (Illus.). 150p. 1980. text ed. 29.95x (ISBN 0-7022-1447-7). U of Queensland Pr.
- Cobb, Boughton. A Field Guide to Ferns & Their Related Families. (Peterson Field Guide Ser.). 1977. 15.95 (ISBN 0-395-07560-2); pap. 10.95 (ISBN 0-395-19431-8). HM.
- Dean, Blanche E. Ferns. (Southern Regional Nature Ser.). (Illus.). 1969. pap. 12.50 (ISBN 0-87651-019-5). Southern U Pr.
- Dhir, K. K. Ferns of the Northwestern Himalayas. (Bibliotheca Pteridologica 1). (Illus.). 1979. pap. text ed. 22.00x (ISBN 3-7682-1222-X). Lubrecht & Cramer.
- Dhir, K. K. & Sood, A. Fern Flora of Mussoorie Hills. (Bibliotheca Pteridologica 2). (Illus.). 1981. pap. text ed. 24.00x (ISBN 3-7682-1232-7). Lubrecht & Cramer.
- Dyer, A. F., ed. The Experimental Biology of Ferns. (Experimental Biology Ser.). 1979. 129.00 (ISBN 0-12-226350-2). Acad Pr.
- Fee, A. L. Memoires sur la Famille des Fougeres: 1844-66, 11 parts in 1 vol. (Illus.). 1966. 345.00x (ISBN 3-7682-0447-2). Lubrecht & Cramer.
- Ferns. 3.95 (ISBN 0-686-21153-7). Bklyn Botanic.
- Foster, F. Gordon. Ferns to Know & Grow. rev. ed. (Illus.). 228p. 1984. 29.95 (ISBN 0-917304-98-5). Timber.
- Goudy, Christopher J. Maidenhair Ferns in Cultivation. (Illus.). 336p. 1985. 49.95 (ISBN 0-85091-175-3). Pub. by Lothian. Intl Spec Bk.
- Hallowell, Anne E. & Hallowell, Barbara. Fern Finder. 1981. pap. 1.50 (ISBN 0-912550-11-2). Nature Study.
- Hooker, W. J. Species Filicum, 5 vols. 1970. Repr. of 1864 ed. 300.00x (ISBN 3-7682-0690-4). Lubrecht & Cramer.
- Hope, C. W. The Ferns of North Western India. (Illus.). 1978. Repr. 37.50x (ISBN 0-89955-262-5). Pub. by Intl Bk Dist. Intl Spec Bk.
- Hoshizaki, Barbara J. Fern Growers Manual. LC 75-8220. (Illus.). 1979. pap. 11.95 (ISBN 0-394-73774-1). Knopf.
- Jacobsen, W. B. The Ferns & Fern Allies of Southern Africa. (Illus.). 542p. 1985. text ed. 79.95 (ISBN 0-409-09836-1). Butterworth.
- Jarrett, F. M. Index Filicum: Supplement Quintum: Pro Annis 1961-1975. 1985. 39.95x (ISBN 0-19-854579-7). Oxford U Pr.
- Jerry, A. C., et al. The Phylogeny & Classification of the Ferns. (Illus.). 1984. Repr. of 1973 ed. lib. bdg. 95.00x (ISBN 3-87429-218-5). Lubrecht & Cramer.
- Jones, David. Encyclopedia of Ferns, Vol. 1. (Illus.). 350p. 1987. 50.00 (ISBN 0-88192-054-1). Timber.
- Keator, Glenn & Heady, Ruth M. Pacific Coast Fern Finder. 1981. pap. 1.50 (ISBN 0-912550-13-9). Nature Study.
- Kepler, Angela K. Common Ferns of Luquillo Forest. LC 72-91603. (Illus.). 125p. 1975. 15.00 (ISBN 0-913480-06-1); spanish ed. 15.00 (ISBN 0-913480-07-X); pap. 5.00 (ISBN 0-913480-08-8); pap. 5.00 Spanish ed. (ISBN 0-913480-09-6). Inter Am U Pr.
- Lellinger, David B. A Field Manual of the Ferns & Fern-Allies of the United States & Canada. LC 84-22216. (Illus.). 446p. 1985. 45.00 (ISBN 0-87474-602-7, LEFN); pap. 29.95 (ISBN 0-87474-603-5, LEFNP). Smithsonian.
- Mickel, John T. How to Know the Ferns & Fern Allies. 250p. 1979. write for info. wire coil (ISBN 0-697-04771-7). Wm C Brown.
- Mitchell, Richard S. Atlas of New York State Ferns: Contribution to a Flora of New York State, Checklist II. (New York State Museum Bulletin Ser.: No. 456). 1984. pap. 2.00 (ISBN 1-55557-002-X). NYS Museum.
- Mohlenbrock, Robert H. Ferns. LC 65-16533. (Illustrated Flora of Illinois Ser.). (Illus.). 207p. 1967. 17.50x (ISBN 0-8093-0251-9). S III U Pr.
- Oden, Edith B. The Ferns of Maine. 128p. pap. 3.50 (ISBN 0-89621-016-2). U Maine Orono.
- Page, C. N. The Ferns of Britain & Ireland. LC 82-1126. (Illus.). 450p. 1981. 87.50 (ISBN 0-521-23213-9). Cambridge U Pr.
- Parsons, Frances T. How to Know the Ferns. (Illus.). 1275 (ISBN 0-8446-2707-0). Peter Smith.
- How to Know the Ferns: A Guide to the Names, Haunts, & Habits of Our Common Ferns. 2nd ed. (Illus.). 189p. pap. 5.95 (ISBN 0-486-20740-4). Dover.
- Peck, James H. Ferns & Fern Allies of the Driftless Area of Illinois, Iowa, Minnesota & Wisconsin. (Contributions in Biology & Geology Ser.: No. 53). 140p. 1982. 12.50 (ISBN 0-89326-083-5). Milwaukee Pub Mus.
- Petrik-Ott, A. J. The Pteridophytes of Kansas, Nebraska, South Dakota & North Dakota, U. S. A. Nova Hedwigia Beiheft, No. 61. 1979. lib. bdg. 47.50x (ISBN 3-7682-5461-5). Lubrecht & Cramer.
- Phillips, Roger. Grasses, Ferns, Mosses & Lichens of Great Britain & Ireland. (Illus.). 181p. (Orig.). 1980. pap. text ed. 26.00x (ISBN 0-916422-38-0). Pub. by Pan Bks England. Mad River.
- Piggott, Audrey. Heinemann Guide to Common Epiphytic Ferns of Malaysia & Singapore. (Orig.). 1979. pap. text ed. 4.95x (ISBN 0-686-74446-2, 00140). Heinemann Ed.
- Procter, G. R. Ferns of Jamaica: A Guide to the Pteridophytes. (Illus.). 610p. 1985. 105.00x (ISBN 0-365-00895-1). Pub. by Brit Mus of Nat Hist England. Sabot Natural Hist Bks.
- Roux, J. P. Cape Peninsula Ferns. (Illus.). 66p. 1982. (Pub. by Timmons S Africa). Intl Spec Bk.
- Santha Devi. Spores of Indian Ferns. (Illus.). 129p. 1973. 15.00 (ISBN 0-88065-190-3). Pub. by Messers Today & Tomorrows Printers & Publishers India. Scholarly Pubns.
- Small, John K. Ferns of the Vicinity of New York. (Illus.). 288p. 1975. pap. 5.95 (ISBN 0-486-23118-6). Dover.
- Ferns of the Vicinity of New York. (Illus.). 9.00 (ISBN 0-8446-5244-X). Peter Smith.
- Snyder, Lloyd H., Jr. & Bruce, James G. Field Guide to Ferns & Other Pteridophytes of Georgia. LC 85-24652. (Illus.). 272p. (Orig.). 1986. 25.00x (ISBN 0-8203-0838-2); pap. 12.50x (ISBN 0-8203-0847-1). U of GA Pr.
- Streams, John, ed. Treatures of Nature: Ferns. 128p. (Orig.). 1987. pap. 4.95 (ISBN 0-89594-242-9). Crossing Pr.
- Taylor, W. Carl. Arkansas Ferns & Fern Allies. Garity, Mary M., ed. LC 84-60494. (Illus.). 272p. 1984. pap. text ed. 29.95 (ISBN 0-89326-097-5). Milwaukee Pub Mus.
- Tilton, George H. The Fern Lover's Companion: Guide for the Northeastern States & Canada. 1978. Repr. of 1923 ed. lib. bdg. 30.00 (ISBN 0-8495-5118-8). Arden Lib.
- Troll, Wilhelm. Vergleichende Morphologie der Hoeheren Pflanzen Vol. 1: Vegetationsorgane: Part 1: Die Gestaltungsverhaeltnisse der Hoeheren Pflanzen (Pteridophyta und Spermatophyta) Inihren Grundzuegen Dargestellt an Einzelbeispielen - Und: Der Aufbau des Sprosses und der Spross-Systeme. (Illus.). 955p. (Ger.). 1967. Repr. of 1937 ed. lib. bdg. 240.00x (ISBN 3-87429-010-7). Lubrecht & Cramer.
- Vergleichende Morphologie der Hoeheren Pflanzen Vol. 1: Vegetationsorgane: Supplement: Index to Troll's Vergleichende Morphologie der Hoeheren Pflanzen. 200p. (Ger.). 1971. Repr. lib. bdg. 75.00x (ISBN 3-87429-012-3). Lubrecht & Cramer.
- Tryon, Rolla & Tryon, Alice. Ferns & Allied Plants: With Special Reference to Tropical America. (Illus.). 896p. 1982. 168.00 (ISBN 0-387-90672-X). Springer-Verlag.
- Tryon, Rolla M., Jr. The Ferns of Minnesota. rev. ed. LC 80-10368. (Illus.). 1980. 15.00 (ISBN 0-8166-0932-2); pap. 8.95 (ISBN 0-8166-0935-7). U of Minn Pr.
- Vail, Roy. Pteridocerym Hobbyist's Handbook. LC 84-72020. (Illus.). 171p. (Orig.). 1984. pap. 14.95 (ISBN 0-9614003-0-7). Desert Bio Pubns.
- Wharton, Mary E. & Barbour, Roger W. A Guide to the Wildflowers & Ferns of Kentucky. LC 79-132833. (Illus.). 352p. 1971. 16.00 (ISBN 0-8131-1234-6). U Pr of Ky.
- Wiley, Farida A. Ferns of Northeastern United States. (Illus.). 11.75 (ISBN 0-8446-4840-X). Peter Smith.
- Ferns of the Northeastern United States. (Illus.). 108p. 1973. pap. 2.50 (ISBN 0-486-22946-7). Dover.
- Willis, J. C. A Dictionary of the Flowering Plants & Ferns. 8th ed. 1350p. 1985. pap. 42.50 (ISBN 0-521-31395-3). Cambridge U Pr.

Gegevens uit een brief van hr. Roskam

- a. trof in de wanden van een sluis in Oost Groningen naast een overvloed aan *Asplenium Trichomanes* ook een aantal plukken *Asplenium Viride* aan. De enige plaats in Nederland?
- b. is bezig met het terugzetten van varens, die bij ons vroeger veel voorkwamen, zoals *Polystichum Aculeatum* en *Gymnocarpium Dryopteris*. Betwijfelt echter, of deze stekken het in het wild op den duur zullen doen.
- c. trof in Pyreneeën veel zeldzame varensoorten aan op kale berghellingen. Omdat onder en tussen deze rotsen altijd water door de humus loopt, houden zij het in de felle zon goed uit. Varens verdragen vaak meer zon dan men denkt, mits de omgeving maar vochtig genoeg is.

Gegevens uit een brief van hr. v. d. Moesdijk

- a. heeft een aantal varensoorten uit Engeland en de Ver. Staten in Nederland geïntroduceerd.
- b. grote commerciële varenkwekers in Nederland zijn Lemkes in Alphen en Braam in de Kwakelt. Zij exporteren jaarlijks miljarden varens.
- c. prof. Hennipman is op het ogenblik een van onze grootste varendeskundigen (univ. Utrecht).
- d. de naamgeving van varens in tuicentra en soms zelfs in hortussen is niet altijd korrekt.
- e. heeft kleine planten van allerlei soorten varens beschikbaar. Wil ook graag zeldzame varens ruilen.

Literatuurlijst

In het boek "Das Buch der Freilandfarne" van prof. Richard Maatsch vond ik de volgende literatuurlijst, die ik graag aan u doorgeef.

- AICHELE, D., und H. W. SCHWEGLER: Unsere Moos- und Farnpflanzen. Franckh (Kosmos-Naturführer), Stuttgart 1959.
- ALLEN, D. E.: The Victorian Fern Craze, a History of Pteridomania. Hutchinson, London 1969.
- ASCHERSON, P., und P. GRAEBNER: Synopsis der Mitteleuropäischen Flora. 2. Aufl. 1. Bd. W. Engelmann, Leipzig 1913.
- BOOM, B. K.: Flora der gekweekte, kruidachtige Gewassen. Veenman & Zonen, Wageningen 1950.
- BROOKLIN BOTANIC GARDEN: Handbook on Ferns. Plant and Gardens, Vol. 25, No. 1. 4. Aufl., 1974.
- CHRIST, H.: Die Farnkräuter der Erde. Gustav Fischer, Jena 1897.
- : Die Geographie der Farne. Gustav Fischer, Jena 1910.
- CODY, W. J.: Ferns of the Ottawa District. 1. Aufl. Canada Dep. of Agriculture Ottawa, Ontario 1956.
- CRAWFORD, RANDALL P.: Tissue Culture of Boston Ferns. The Los Angeles Intern. Fern Society, Fern Manual, Seite 13-29, 1975.
- DRUERY, CH. T.: The Book of British Ferns. George Newnes, London o. J. (1903).
- : British Ferns and their Varieties. Routledge & Sons Ltd., London o. J. (1911).
- DRYCE, J. W.: Variation in Polystichum in the British Isles. Brit. Fern Gazette, Vol. 9. P. 4, 1963.
- EBERLE, G.: Schildfarne und Schildfarnmischlinge im Schwarzwald und Mitteleuropa. Mittelbad. Landesver. Naturkunde und Naturschutz, N. F. 9, 2: S. 371—379. Freiburg i. Br. 1966.
- : Farne im Herzen Europas. 2. Aufl. W. Kramer, Frankfurt/Main 1970.
- ENCKE, F.: Zwergsteingärten in Trögen und Schalen. 1. Aufl., Franckh (Kosmos-Naturführer), Stuttgart 1978.
- ENCKE, F., und Redaktionsausschuß: Internationaler Code der Nomenklatur für Kulturpflanzen. Deutsche Fassung. Eugen Ulmer, Stuttgart 1972.
- FOERSTER, K.: Einzug der Gräser und Farne in die Gärten. Neumann, Radebeul 1957.
- FOSTER, F. G.: Ferns to Know and Grow. Rev. Ed. Hawthorn Books Inc., New York 1971.
- GAETZI, W.: Über den heutigen Stand der Dryopteris-Forschung. St. Gallen o. J.
- GAMS, H.: Kleine Kryptogamenflora. Bd. IV: Die Moos- und Farnpflanzen. 5. Aufl. Gustav Fischer, Stuttgart 1973.
- : Landschaft 8, S. 394—396. München 1973.
- : Farne auf dem Friedhof. Deutsche Friedhofskultur, 64. Jahrg. Georgi, Aachen 1974.
- MEYER, D. E.: Über neue und seltene Asplenien in Europa. 5. Mitteilung, Ber. Dtsch. Bot. Ges. Bd. 81, H. 3/4 (1968) S. 92—106; 6. Mitteilung, dto, Bd. 82, H. 7/8 (1969) S. 535—551. (Hier weitere umfangreiche Literaturangaben.)
- MEYER, K. H.: Stauden im Schatten. M. & H. Schaper, Hannover 1957.
- NAKAIKE, T.: Enumeratio Pteridophytarum Japonicarum, Filicales. Tokio University Press 1975.
- NEWMAN, E.: History of British Ferns. van Voorst, London 1844.
- NØRGAARD, OLGA: Bregner i haven. Danske haveelskaber, Aabyhof 1970.
- OHWI, J.: Flora of Japan (Englisch). Smithsonian Institution, Washington D. C. 1965.
- OLSON, W.: The Fern Dictionary. 1. Aufl. International Fern Society, Los Angeles 1977.
- PIEPER, W., und K. ZIMMER: Ein neues System für die Vermehrung von Geweben in vitro. Gartenbauwissenschaft, 41(5) S. 221—224, 1976.
- PLOMIN, K.: Der vollendete Garten. Eugen Ulmer, Stuttgart 1975.
- RASBACH, K., H. RASBACH und O. WILMANN: Die Farnpflanzen Zentraleuropas. Gestalt, Geschichte, Lebensraum. 2. Aufl. Gustav Fischer, Stuttgart 1976.
- ROTHMALER, W.: Exkursionsflora für die Gebiete der Deutschen Demokratischen Republik und der Bundesrepublik Deutschland. Kritischer Band, Volk und Wissen, Berlin 1976.
- SASS, E.: Werken mit Blumen in flachen Gefäßen. Paul Parey, Berlin und Hamburg 1968.
- : Blumengestaltung in Vasen. 2. Aufl. Paul Parey, Berlin und Hamburg 1975.
- : Gestalten mit Trockenblumen. BLV-Verlagsgesellschaft, München 1977.
- SCHACHT, W.: Der Steingarten. 5. Aufl. Eugen Ulmer, Stuttgart 1975.
- GARCKE, A.: Illustrierte Flora. Deutschland und angrenzende Gebiete. 23. Aufl. Hrsg. K. von Weihe. Paul Parey, Berlin und Hamburg 1972.
- GOEBEL, K.: Organographie der Pflanzen. 3. Aufl. 2. Teil: Bryophyten-Pteridophyten. Gustav Fischer, Jena 1929.
- HANSEN, R.: Zur Sichtung der Wildstauden. Jahresbericht der Fachhochschule Weihenstephan 1971.
- : Namen der Stauden. 3. Aufl. Eugen Ulmer, Stuttgart 1978.
- HANSEN, R., und H. MÜSSEL: Pflanzenabstand und Geselligkeit in Staudenpflanzungen. Jahresbericht der Fachhochschule Weihenstephan 1973.
- HEGI, G.: Illustrierte Flora von Mitteleuropa Bd. I, 2. Aufl. Lehmann, München o. J. (1935).
- HODGE, W. H.: Fern Food of Japan and the Problem of Toxicity. American Fern Journal, Vol. 63/3, 1973.
- HOOKER, W. J.: British Ferns. Lovell Reeve, London 1861.
- HOSHIZAKI, B.: Fern Growers Manual. 1. Aufl. A. Knopf, New York 1975.
- HULL, H. S., and M. J. DIETZ: Handbook on Ferns, Plant & Gardens, Vol. 25, No. 1, Brooklyn Botanic Garden, 4. Aufl. 1974.
- KAYE, R.: Variation in Athyrium in the British Isles. Brit. Fern Gazette, Vol. 9, P. 6, 1965.
- : Hardy Ferns. Faber & Faber, London 1968.
- KNOBLOCH, I.: Pteridophyte Hybrids, Biol. Series, Vol. 5. No. 4. Publications of the Museum Michigan State University 1976.
- KRÜSSMANN, G., W. SIEBLER und W. TANGERMANN: Winterharte Gartenstauden. Paul Parey, Berlin und Hamburg 1970.
- LOVIS, J. D.: Fern Hybridists and Fern Hybridising. 1. The Work of Edward Joseph Lowe. Brit. Fern Gazette, Vol. 9. P. 8, 1967.
- LOWE, E. J.: National History of New and Rare Ferns. Groombridge & Sons, London 1864.
- : Our Native Ferns. Vol. 1 and 2. Groombridge & Sons, London 1867.
- LUERSEN, CH.: Die Farnpflanzen. E. Kummer, Leipzig 1889.
- MAATSCH, R.: Das Farnsortiment der Staudengärtnereien. Taxo Nr. 14. Thalacker, Braunschweig 1969.
- : Auswahlsortiment der Freilandfarne. Sonderdruck Sondergruppe Stauden im Zentralverband Gartenbau e. V., Bonn-Bad Godesberg 1972.
- : Farne als Ausstellungsobjekt (IGA 1973). Garten und
- SCHNEIDER, G.: The Book of Choice Ferns. Vol. I—III. L. Upcott Gill, London o. J.
- SCHORN, J.: Untersuchungen über die Möglichkeiten einer Vereinfachung und Beschleunigung der Jungpflanzenanzucht gärtnerisch wichtiger Filicinae. Diss. Hannover 1954.
- SCHUHMACHER, A.: Eine Plauderei vom Straußfarn. Aus der Heimat, 51. Jahrg., H. 1, S. 15—18. Stuttgart 1938.
- : Die Königsfarne von Silberg. Aus der Heimat, 65. Jahrg., Hefte 3—4, 1957.
- : Farne im Kreise Olpe: Die großen Waldfarne. Heimatstimmen aus dem Kreis Olpe, 81. Folge, 1970.
- : Über eine farnreiche Halde im Sauerland. Dechiniana, Bd. 123, H. 1/2, S. 253—265, 1971.
- STAFLEU, F. A., und Redaktionsausschuß: International Code of Botanical Nomenclature, Utrecht 1972.
- TAGAWA, M.: The Japanese Pterodophyta. Hoikusha, Osaka 1971.
- TAYLOR, T. M. C.: Pacific Northwest Ferns and their Allies. 1. Aufl. University Press. Toronto 1970.
- : The Ferns and Allies of British Columbia. Columbia Prov. Museum 1973.
- TRYON, R. M.: The Ferns and Fern Allies of Minnesota. 1. Aufl., Univ. of Minnesota Press, Minneapolis 1954.
- TUTIN, T. G., et al.: Flora Europaea, Vol. 1, University Press, Cambridge 1964.
- VERDOORN, FR.: Manual of Pteridology. 1. Aufl. Martinus Nijhoff, Den Haag 1938.
- ZANDER, R., F. ENCKE, G. BUCHHEIM und S. SEYBOLD: Handwörterbuch der Pflanzennamen. 10. Aufl. Eugen Ulmer, Stuttgart 1972.
- ZIMMER, K.: Untersuchungen zum Wachstum von Freilandfarne. Gartenbauwissenschaft 41 (3), S. 137—140, 1976.
- : Zum Einfluß der Temperatur und des Lichtes auf das Wachstum von Farnen. Deutscher Gartenbau 30, S. 967—969, 1976.